

Neumann Attila beszéde 2023. május 20-án, Kavics tanárúr születése 100-dik évfordulóján a váci piarista gimnáziumban tartott megemlékezésen

Tisztelt Megemlékezők, Kavics tanárúr, Kőváry Károly piarista pap-tanár testben, lélekben megjelent tisztelői! A Fazekas Gimnázium 1975-ben érettségizett C osztálya öregdiákjaként pár szóval én is megemlékeznék a mi Kavicsunkról. Kérem, nézzék el nekem, hogy én őt a miénknek tartom. Az élő valóságot látni mindig csak 'innen' lehet, a világ minden pontja középpont, ahogy a világ minden kisbabája a legszebb kisbaba, minden csapata a legjobb csapat, és ez így van a helyén.

Számunkra ő volt az állandóság, aminek a közvetlen tapasztalata persze az érettségi után megszűnt, de ő maga nekünk ugyanaz maradt. Amikor azután a '89-90-es politikai váltás után piarista papként láthattuk a Fazekas tanárát, a mi Kavicsunkat, az minden tudomásunk ellenére meglepő volt, de egyben kitágította a látásunkat egy mély szellemi forrásra, oktatási hagyományra, amely legalább egy picit megvilágította a lényének titkát. 20 éve, hogy testben eltávozott közülünk, azóta felnőtt egy generáció, akik már személyesen nem találkozhattak vele. Ez már az élethosszal összemérhető távlat, ahonnan talán már ráláthatunk arra az élő és határtalan emberi tér-idő szövetre, amelybe Kavics véglegesen beleépült.

Középiskolai tanár volt a szó teljes értelmében, és a Klebelsberg-i hagyaték felmorzsolódásának fájdalmas folyamatában most már láthatóvá kezd válni, hogy az oktatásnak ez a szintje határozza meg a társadalom életképességét. Nem rögtön, hanem lényegében. Kővárat csak kőből lehet építeni. Ez az iskola adhatja meg az erre leginkább alkalmas és fogékony életkorban azt az életre szóló szellemi tartást, magatartást, azt a rálátást, szemléletet, amihez azután az élet minden ismerete viszonyulhat, amibe, amire épülhet. A régi időkben ez a szint talán a 'trivium'-nak feleltethető meg, amelynek emléke a beszédünkben 'triviális'-ként ma is él, 'nyilvánvaló' jelentéssel, mai diákos szóhasználatnál 'alap'. Ez az iskola adja meg azt a háttér-ismeretet, szemléletet, nyilvánvalóságot, azt az alapot, ami az emberi értés és érteni tudás számára eldöntő jelentőségű, ahogy egyébként még a mesterséges intelligencia működőképessége is a háttérismereteken múlik. Ennek a sziklaszilárd alapnak a megteremtésében volt Kőváry tanárúr hasonlíthatatlan, és tanítása, nevelése akkor is titok maradt, ha ebből semmit sem titkolt el, hanem megosztotta és átadta. Ha Fazekas-diákkal találkozom az élet bármilyen területén, fiókjában, tevékenységében, posztján, akkor ezzel a titokkal találkozom, és ráismerek.

Nehéz itt elvonatkoztatni az oktatás jelen eseményeitől, a jelenidő viharaitól, és távlatban látni akkor, amikor a most kérdései élesek, kés-élesek. Itt és most már a Kavics-hagyaték túlélése is, legalábbis megkérdőjelezhetővé vált. De éppen ezért minden kijelentés és ítélet előtt, helyett hadd próbáljak erre Kavics szemével ránézni, amennyire ez egyáltalán lehetséges. Hiszen hogyan máshogyan lehetne az ő örökségéhez érdemben hozzájárulni? Legalább azt megnézni, hogy hogyan viselkedne ő most. Vagy, hogy a saját elképzelések torzításától valamelyest mentek legyünk, megnézni, hogy hogyan viselkedett hasonló helyzetben annak idején. Mi volt a szellemi magatartása? Kavics maga volt a magabiztos nyugalom, aki teljesen itt volt, de valahol a mélyben volt egy vonatkoztatási pontja, amely mint a tőkesúly a hajót megdönteni ugyan engedi, de felborulni nem. Pedig nem volt felhőtlen az ő ideje sem, noha az iskolapadból ebből alig látszott valami. Mi annyit ha tudtunk, hogy nőtlen, a fű alatt néhányan arról is hallottunk, hogy pap. Kavicsot a hatalom megtúrta, de a mivoltához tartozó papságát nem túrta meg. Ennek a tiltásnak a súlya csak belülről érezhető, ez olyan, mintha Magellánnak megtiltották volna, hogy hajózzon, vagy Michelangelónak, hogy fessen, elég lesz a

szobrászat. Egyszer Bátaszéken meglátogattam, oda járt haza a nővérenek családjához, ott mesélte a következő történetet. Egy tanár-társa, nem nevezte meg, elment az iskolából, de előtte nap odament hozzá és négy szemközt elmondta: 'eddig én jelentettem rólad, mostantól ő fog'. Igen, mint az ÁVH éppeni utódjának a besúgója. Oda kellett mennie hozzá, beismerni feltehető jószándéka mellett is nemtelen szerepét, és valamit jóvátenni. És oda mert menni hozzá. Mert Kavics őt így is embernek látta, pontosan annak látta ami, nem angyalnak és nem ördögnek. Kavics számára léteztek körülmények, események, akadályok és segítségek, amelyek jönnek és mennek, és létezett egy fontos, egy legfontosabb rétege a valóságnak, ami a felszín alatt állandó, ami a valódi tartalom, ami valóban számít, aminek jövője van a jó és a rossz látszatú időkben is.

Ez a tartalom, ez a titok hatott ránk egyszerre láthatóan és láthatatlanul, és nyitotta föl kamaszlétünket a távlatokra, a saját távlatainkra. Kavics értett a félig felnőtt, félig gyerek emberhez, és nem faragni akarta, hanem valódi teret akart neki adni. Nőjön, ami nőni akar, és akarjon nőni, ami nőni tud. Mert ennek van jövője. Annak, aki egészen felnőtté válik, és élő marad benne a növekedni akaró gyermek. Akiben felnőttként is megmarad a gyermeki csodálkozás, nyitottság, érdeklődés, és akarás. Aki rá tud csodálkozni egy smink szín-egyensúlyára, vagy el tud töprengeni egy törött sárhányó lengés-mintáján, vagy bemászik egy barlangba, csak mert az a semmi ott van. Ez az a nyitottság, érdeklődés, szellem, nem mellesleg humor, amit a Fazekas diákokban, a közvetlen vagy közvetett Kavics-tanítványokban ismerősként tapasztalok, és ezért is válhattak közülünk olyan sokan ismertté és elismertté. A világ minden igazi teljesítménye olyan emberektől származik, akikben felnőttként is tovább élt a kamasz. Akik felnőttként sem mondtak le a gyermek határtalanjáról, akikben élő maradt a kamasz álma. Minősítse azt egyik vagy másik ember vagy kor joggal vagy jogtalanul jónak vagy rossznak, hasznosnak vagy haszontalannak. Nagy Sándorban, Hunyadi Mátyásban, Kolumbuszban, Petőfiben, Csontváriban, Gandhiban, Martin Luther Kingben, Teréz anyában mindhalálíg élt ez az álom. Ez az, amit Ady így fejezett ki: „Bár zord a harc, megéri a világ, ha az ember az marad, ami volt, nemes, küzdő, szabadlelkű diák”

Mi volt a titka annak, hogy Kavics ezt a tüzet meg tudta őrizni bennünk, meg tudta őriztetni velünk? Hiszen ez olyan nyilvánvaló! Élően csak azt tudom átadni, ami élően jelen van bennem. Ez minden nevelés és minden tanítás kulcsa. Ez az élet alapképlete. Ezt a tüzet azért tudta maradandóan felszítani bennünk, mert ez az örökifjú tűz benne élt. Kavics igazán kamasz volt, a felnőtt ember teljes mivoltával és a gyermeki nyitottság egészével. Ez az, ami a magától értetődő tekintélyében, az örök nyitottságában, és az időnként már-már 'rosszalkodó' jókedvében is, így együtt jelen volt. És amely jelenlétbe befogadott mindegyikünket. Erről szólnak a Kavics-történetek. Erről szólnak a Kavics-mondások. És ez a Fazekas-műhely titka. Ez az élő titok az az örökség, amit kaptunk tőle.

Köszönjük, Tanárúr!